

A Székely Nemzeti Múzeum tiszteletére

Mi a székely nemzet? Mi a múzeum? S mi a Székely Nemzeti Múzeum? Azok a 14. századi magyar nyelvű székely oklevelek, amelyek a székek közösségével szembe fordulókat súlyos büntetésekkel fenyegették, jelzik, hogy a székely nemzettudat már akkor sem szorítkozott a társadalom elitjére, primorokra és lófőkre, hanem a társadalom egészét magában foglalta. A közösség egyívé tartozását, az egymásban való megkapaszkodás ősi eszméjét képviselte. Ősi nemzettudatról, ősi nemzetről beszélünk tehát, amelyben a közösség iránti lojalitás mindig is különösen erős volt.

A Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatójaként a Székely Nemzeti Múzeumot méltatni megtisztelő feladat. Hiszen a két intézmény között megannyi párhuzam ismerhető fel, nem csupán *nemzeti múzeumi* mivoltukból fakadóan. Mindkét intézmény jelentős magán adománynak köszönheti létrejöttét és gyűjteményüket közadakozás növelte.

Minden múzeum, de különösen a nemzeti múzeumok gyűjteményeiken túlmutatóan ugyanakkor szimbolikus jelentéseket is hordoznak. A múzeum több, mint tárgyak halmaza. A múzeum mindig közösségi alkotás: gyűjtők, a gyűjteményt gondozók, adományozók és látogatók közösségének alkotása. A múzeum a közösség szellemiségét testesíti meg.

Különösen igaz ez a Székely Nemzeti Múzeumra is, amely közel 150 éves fennállása alatt a számtalan, a székelységet érő sorstragédia ellenére megőrizte és fenntartotta történeti emlékezetét. Ez a rendkívül erős nemzettudat hívta életre a Székely Nemzeti Múzeumot.

1859-ben, Mikó Imre gróf aktív tevékenységének köszönhetően alakult meg az Erdélyi Múzeum Egyesület, amely az erdélyi magyar tudósokat és tudománypártolókat tömörítette, és amely az erdélyi nemzeti múzeum szerepét is betöltötte a társadalom szemében.

1875-ben ennek az egyesületnek kívánta felajánlani családi gyűjteményét Csereyné Zathureczky Emília is, amely így Kolozsvárra került volna át. A gyűjtemény azonban egyre népszerűbbé vált, s megtartásáért egyre többen léptek fel. Csereyné ezért 1877-ben a székelység javára ajánlotta fel a gyűjteményt, megalapítván ezzel a Székely Nemzeti Múzeumot. A gyűjtemény – amelynek egy évvel korábban maga Kossuth Lajos is adományozott egy katonai érdemrendet – Sepsiszentgyörgyre került, ahol először a Székely Mikó Kollégiumban helyezték el.

A múzeum általános elfogadottságát mutatta, hogy a gyűjtemény méltóbb elhelyezésére hamar közadakozás indult, s így vásárolhattak telket a jövő múzeumépület számára. Az új múzeumépület tervezésére Kós Károlyt kérték fel, aki a kalotaszegi és a székely népi építészet elemeinek ötvözésével alkotta meg a Székely Nemzeti Múzeum 1912-ben befejezett, mesebeli, egyszerre ősi és modern épületét.

Az első világháborút lezáró trianoni döntés és a rákövetkező megrendülés az egész magyarságra máig tartó hatást gyakorol. A Székely Nemzeti Múzeum erejét és jelentőségét mutatja, hogy abban a rendkívül nehéz időszakban, amikor a szétszabdalt magyarság nemzetiségi jogait és azonosságának megőrzését az utódállamokban lépten-nyomon igyekeztek elfojtani, a múzeum nem egyszerűen csak túlélte, hanem virágkorát élte. Szárnyai alatt nyílt meg az első magyar skanzen. Kiállításai mellett nemzetközileg elismert intézményekkel működött együtt. Expedíciókat és konferenciákat szervezett, köteteket adott ki. Képes volt igazán modern nemzeti múzeumként működni, szervezni és sok tekintetben irányt adni a székely kulturális és tudományos életnek.

A második világháborút követően, a kommunista éra alatt elveszítette ugyan az egész Székelyföldet átfogó hatókörét, sőt megyei múzeumként a nemzeti múzeum megnevezést is, ám 1990-ben újra felvette a Székely Nemzeti Múzeum nevet.

A múzeum által folytatott gyűjtések és vásárlások során fejlesztett gyűjtemény immár közel 150 éve nap mint nap várja a látogatókat, hogy néprajzi, természetrajzi, régészeti és történeti gyűjteményein keresztül megérthessék a székelység különleges kultúráját történetét, örökségét és jelenét.

A Székely Nemzeti Múzeum központi intézményéhez ma szerte Székelyföldön hét külső gyűjtemény tartozik, amelyek kiállításaikkal folyamatosan várják az érdeklődőket. A Gyárfás Jenő Képtár, a Magma Kiállítótér, és az Erdélyi Művészeti Központ Sepsiszentgyörgyön, az Incze László Céhtörténeti Múzeum Kézdivásárhelyen; a Haszmann Pál Múzeum Csernátonon; a Csángó Néprajzi Múzeum, Zabolán; és az Erdővidék Múzeuma, Baróton. A kiállítóhelyek és munkájuk jelzik azt az erős hálózatot, amelyet a múzeum tart fent.

A Székely Nemzeti Múzeum létrejötte, túlélése a székelység újabb viharos századában, nemzetmegtartó szerepe és erős társadalmi beágyazottsága élő példája annak, hogy a közösségért, a nemzetért alkotók és a múzeum összetartó közössége együttesen mi mindent képesek megteremteni.

A mai fejlődésben, a jelen megteremtésében és a jövő lehetőségeinek kialakításában meghatározó szerepet játszik Vargha Mihály igazgató úr, szobrászművész, akinek igazgatósága idején a múzeum olyan megújulást mutat az épületek, a kiállítások megújítása, a gondolatok és a szellemiség tekintetében, amelyre hosszú ideje nem volt példa, s amely messze túlmutat Sepsiszentgyörgy, a Székelyföld és Erdély határain.

Megtiszteltetés a Székely Nemzeti Múzeumot köszönteni és elsőként gratulálni a Magyar Örökség-díjhoz!

Varga Benedek